

אזרחים משפיעים ברשת

:: יוחאי עילם ::

בישראל מחוברים לאינטרנט. גם תדירות השימוש באינטרנט עולה בהתמדה. כך שהשימוש הפוליטי ברשת הולך ונעשה חשוב יותר.

מה עשו המפלגות בבחירות האחרונות ברשת?

למפלגות היה כדאי הפעם יותר מתמיד להשקיע באפיק המקוון. לא רק בזכות היכולות הדור-כיוניות של הרשת, אלא גם בגלל אופי מערכת הבחירות. בבחירות האחרונות הייתה כמות גדולה של מתלבטים והיו גם הרבה אנשים אדישים. בנוסף ניכרה ירידה משמעותית ברייטינג של תשדירי התעמולה היקרים בטלוויזיה. ועוד – הספין, אותו קסם שזימנו המנהיגים בשנים האחרונות, מתחיל לאבד מכוחו – הציבור הרבה יותר ציני וחשדן כלפי כותרות מפוצצות שלא מחזיקות מים.

מכל הסיבות האלה היה למפלגות אינטרס לנתב משאבים לאינטרנט, שנתפש ככלי ישיר ופחות פורמלי. כאן אתייחס לארבעה תחומים – אתרי המפלגות, שימוש באימייל, תגובות באתרי חדשות (טוקבקים) וכמובן – בלוגים.

המפלגות אכן השקיעו הפעם יותר באתרים שלהם שהיו מעוצבים, מצוחצחים ופירוט את מצעי המפלגות. האיכות ניכרה במיוחד באתרים של 'העבודה' ו'קדימה'. למרות זאת, רק 5-6% מהגולשים ביקרו באתרים האלה. למה?

הסיבה העיקרית הייתה שבאתרי המפלגות הרשמיים חסרה אינטראקטיביות, תחושת חיות וישירות. אתרי המפלגות התעדכנו אמנם בקצב סביר, אבל התקשורת הייתה חד כיוונית. כמעט ואי אפשר היה להגיב, לשאול שאלות או לקיים דיון, אולי משום שהמפלגות חששו מביקורת והשמצות. היו גם נסיונות להביא את הגולשים לפעולה. מפלגת העבודה ניסתה לגייס מתנדבים למעין 'טלמרקטינג'. מתנדבים שנרשמו באתר קיבלו רשימת טלפונים שגלקחה מספר הבחורים ונתבקשו להתקשר אליהם. הפרויקט השאפתני הזה לא ממש הצליח, כנראה מפני שרוב האנשים לא אוהבים לקבל טלפון מפתיע מאיש מכירות.

"האינטרנט הוא מדיום שמתלבש כמו כפפה על הדמוקרטיה. הוא מאפשר חופש ביטוי מרבי, הוא פתוח לכולם, זמין בכל עת, מאפשר חשיפה של מידע רב יותר מאמצעי תקשורת אחרים ותגובה מיידית של הגולשים להתפתחויות. האינטרנט, יותר מכל מדיום אחר, מתאים לקצב החיים הפוליטי של מדינת ישראל, אבל לא נראה שהמפלגות שלנו מודעות לכך." תמי לנצוט ליבוכיץ, יועצת שיווק באינטרנט.

הקשר בין האינטרנט לפוליטיקה גבר מאוד במערכת הבחירות האחרונה. זה עבד בשני הכיוונים: המפלגות דיברו אל הגולשים והגולשים אל המפלגות. כל הצדדים השתמשו בכל הכלים – החל משרדוג אתרי המפלגות, דרך הפצת מסרים פוליטיים דרך אימיילים, מלחמת טוקבקים באתרי החדשות, בלוגים פוליטיים רבים של כותבים עצמאיים ואף בלוגים של פוליטיקאים. מגמת הגידול הזו תימשך ככל הנראה. איך המפלגות התייחסו לאינטרנט? כיצד כדאי להן להשתמש בו? איזה אופי יתפסו יחסי הגומלין בין הפוליטיקאים לגולשים? איך יכולים הגולשים להשפיע על הפוליטיקה ודרכה על החיים שלנו פה? שאלות אלה ואחרות חשובות עתה יותר מאי פעם.

בכל העולם קיים גידול מתמיד בתפוצת רשת האינטרנט. בישראל, המפותחת טכנולוגית, תהליך זה ניכר בהחלט. נתוני סקר מוכנות דיגיטלית של הועדה הלאומית לטכנולוגיית המידע והידע לשנת 2005 מצביעים על כך שלשלושה מכל ארבעה מבוגרים יש מחשב בבית, ושלשתשה מכל עשרה ממשתמשי המחשב יש חיבור לאינטרנט. כלומר, יותר משני שלישים מבעלי זכות הבחירה

המפלגות אכן השקיעו הפעם יותר באתרים שלהם שהיו מעוצבים, מצוחצחים ופירוט את מצעי המפלגות. האיכות ניכרה במיוחד באתרים של 'העבודה' ו'קדימה'. למרות זאת, רק 5-6% מהגולשים ביקרו באתרים האלה.

השגיאה הגדולה ביותר היא שלאחר הבחירות, רוב אתרי המפלגות הפסיקו להתעדכן. באתר מפלגת העבודה הזמן עצר מלכת, ועדיין סופרים "ס' ימים למהפך".

מה עשו האזרחים ברשת?

האזרחים המקוונים לא היו אדישים לבחירות. כמות התגובות וחשיבותן עלתה במהלך מערכת הבחירות. אנשים אצו להגיב לאירועים, להישמע ולהשפיע. רבים שלא חשבו אפילו על יציאה מהבית לעצרת בחירות או על ארגון חוג בית, השקיעו מרץ רב בכתיבת תגובות ענייניות או מתלהמות, בעד המפלגה שלהם ונגד היריב. מעבר לפורקן היצר, לחלקם בהחלט היה רצון לנצל את החשיפה הרחבה בכדי לנסות ולהשפיע על ציבור גדול של מצביעים לא מוכרים להם, וזאת מבלי לקום מהכיסא. הגולשים השתמשו גם בדואר האלקטרוני ושלחו מיילים מנומקים הקוראים להצביע למפלגה מסוימת. בעקבותיהם באו מכתבי תגובה בתפוצה רחבה.

בבלוגים ניכרה פעילות פוליטית ערה ביותר, גם כהשלמה לתקשורת הממוסדת. בלוגרים (בעלי בלוג) רבים הביעו את דעותיהם הפוליטיות ועוררו מיד תגובות רבות. אחת הזירות המרכזיות לשכנוע עבור מפלגת העבודה היתה הבלוג של שוקי גלילי ברשימות. מגיבים משמאל ומימין הביעו התנגדות למאמרו וזכו מייד לתגובות נגד של תומכי המפלגה. מהצד השני של הקשת הפוליטית בלט הבלוגר עופר לנדא בישראל בלוג שתמך באיחוד הלאומי-מפד"ל ושמאמריו המשעשעים עוררו עניין רב. אחד הבלוגרים, אורי קציר (www.aplaton.co.il), מיפה את העדפות הבלוגרים, וגילה כי בקרבם השיגה מפלגת העבודה ניצחון סוחף, בעיקר בגלל המצע החברתי. הגישה לדעות פוליטיות שונות נעשתה קלה יותר בזכות אתר 'פוליטינט' (www.politinet.co.il), שאיפשר לבלוגרים לפרסם את מאמריהם גם באתר הזה. כך יותר אנשים נחשפו ליותר דעות פוליטיות. האתר פעיל גם כיום, והפוליטיקאים יכולים לנצל את הכלי הזה כדי לדעת לאן נושבת הרוח.

במהלך מערכת הבחירות קמו גם מספר אתרי תמיכה עצמאיים. חנן כהן שהוזכר כבר פתח אתר תמיכה במפלגת העבודה www.politi.org.il. אתרים עצמאיים של מתנדבים נראים לעתים כיותר אמנים מאתרי המפלגות המנוכרים. האתרים האלה, והדיונים הערים בבלוגים, באו למלא חלל אותו יצרו אתרי המפלגות היבשים.

פוליטיקה ברשת - לא רק בוסן בחירות

כוחה של רשת האינטרנט הוא דווקא בין מערכת בחירות אחת לזו שתבוא אחריה. היא פותחת אפשרויות חדשות לקיום פעילות חוץ-פרלמנטרית שתחזיר את המפלגות מהטלוויזיה

השגיאה הגדולה ביותר היא שלאחר הבחירות, רוב אתרי המפלגות הפסיקו להתעדכן. באתר מפלגת העבודה הזמן עצר מלכת, ועדיין סופרים "0 ימים למהפך". הפסקת הפעילות באתרים חיזקה את הרושם שהמפלגות שוכחות את מצביעייהן לאחר הבחירות.

גם בדואר האלקטרוני הועברו מסרים פוליטיים. חלק מהמפלגות הלכו רחוק מדי, ושלחו דואר לא רצוי לנמענים (ספאם). הבולטת מביניהן היתה מפלגת הגמלאים. דואר זבל הוא מטרד, ובדרך כלל יוצר תגובה שלילית.

התגובות לכתבות באתרי החדשות - הטוקבקים - היו המקום העיקרי בו התרחשה פעילות פוליטית ממשית. עד לפני כשנתיים היו אתרי חדשות שלא אפשרו תגובות. היום קשה לדמיין אתר חדשות ללא תגובות. ישנם גולשים רבים שפוסחים על קריאת תוכן הכתבה, ורצים מהר להגיב, או לקרוא את התגובות. התופעה הזו לא נעלמה מעיני המפלגות. כמה מהן העסיקו מגיבים בשכר, שכתבו תגובות אוהדות למפלגה (או משמיצות את היריבים). ... גולשים ושכירי חרב יריבים "תפסו" לא פעם את המגיבים בשכר.

בבחירות האלה נראו כמה בלוגים של פוליטיקאים שנפתחו במיוחד לקראת הבחירות. הבלוגים היא אחת מהתופעות החמות באינטרנט בשנים האחרונות. בלוג, 'יומן רשת' בעברית, מאפשר לבעלי כתוב את הגיגיו על בסיס קבוע, ובדרך כלל מאפשר לקוראים להגיב. כיום יש כמה עשרות אלפי בלוגים פעילים ברשת הישראלית. נכון, חלק ניכר מהבלוגים הם של נערות בגיל ההתבגרות, אך לכמה בלוגים יש קהל קוראים נאמן ומשקל ניכר, במיוחד באתר 'רשימות' (www.notes.co.il).

במהלך מערכת הבחירות, עינת וילף כתבה כמעט בכל יום במרוץ שלה לפריימריז בעבודה. היא אמנם לא אפשרה תגובות, אך ניכר היה שהיא כותבת בעצמה, ולא נעזרת באחרים. מפלגת העבודה העלתה באתר הרשמי בלוגים של יחידות יחידות ועמי אילון (או עוזר). הבלוגים לא אפשרו תגובות ולא עודכנו באופן תדיר, אך סיפקו תמונה מעניינת של הקמפיין. גם ליושב ראש 'העבודה' עמיר פרץ כמעט היה בלוג. איש האינטרנט הוותיק חנן כהן פתח עבורו בלוג, אך עוזרו התחרטו לאחר זמן קצר. דוגמא מצוינת לאיך בלוג צריך להיראות, ואיך הוא משפיע, ניתן לראות בבלוג של דב חנין מחד"ש בכתובת www.dovblog.org. הוא כותב באופן תדיר בשתי שפות, יש אפשרות לתגובות וליצירת קשר. בניגוד לרוב הבלוגים האחרים הבלוג הזה ממשיך לפעול גם היום, אחרי הבחירות.

היום קשה לדמיין אתר חדשות ללא תגובות. ישנם גולשים רבים שפוסחים על קריאת תוכן הכתבה, ורצים מהר להגיב, או לקרוא את התגובות. התופעה הזו לא נעלמה מעיני המפלגות. כמה מהן העסיקו מגיבים בשכר, שכתבו תגובות אוהדות למפלגה (או משמיצות את היריבים).

זונית בתאריך 2/12/2006 2:59:37 PM
ימים רעים באים עלינו
 ימים רעים באים עלינו. הציבור שוב לא אוכל את חיבולים של ביבי על המשק העומה, אנשים יודעים בדיוק את מנעב הידעים שבזו שהיא מבטיחה שישלם את הענין תוך 3 שנים, הוא יכול להבטיח לכל אחד חלקה על הירוד. מסיפומה הוא חסל את העניים אז יתנו לו אבל אנשים לא קונים אותו יותר וביביו הוא אולי האיש השנוא ביותר כיום במדינת ישראל.
 ולמה אלה ימים רעים מעבילנו? משום שכאשר ביבי ב"ל לאר"ב 29.33 כדי לשחק עם העברעים הסגולות של אורנו דנט ששוכחות לו שם ב"ל, משרדי הח"ץ שמעסיקים אותו ואת כל חברי כותבי התגובות בשכר מה, ישארו בלי משורת שלם לנו, שרדי לכל אחד ברור שביבי לא מתכוון לשלם את מה שהוא הבטיח. עמדי, זוכרים? התמאה תהיה שכולנו נזרק לרחוב ואני ורנית הקטנה אשרא עם ילד (ועד אחד בדרך) חד הורית וזוקה, ענייה חנונית. מי יצטרך אותי כשכל מה שאני יודעת זה לכתוב דברים מרשעים נגד העובדים ונגד כותבים חברתיים. מי יצטרך את הכתיבה שלי כאשר פרץ יריגי כאן מדינות חברתית וזדקת? שום דבר חיובי ליצור משל עצמי אני לא יודעת. יש לי רק שטאה ארסי. שום דבר יוצר משל עצמי. אפילו אברהם טל הפנסיונר לא יצטרך אותו. ורנית מואשת.

עלמה בתאריך 2/12/2006 5:02:07 PM
אמת ירצב. מסוג "גורו, שמור והפוך"
 העניין הוא שאתה אני, ועוד כמה, שייכים עדיין לזר שחונק על הערכים ההם, שעליהם הוקמה המדינה, שהם תשתית הצינונית: צדק חברתי, סולידריות חברתית, מוסריות, הגשמה, אידאולוגיה...
 אנשים בני שלומים ומטה, כבר נולדו למציאות אידאולוגית שונה בתכלית. הם (רובם) כלל לא יודעים שקיימת בכלל אפשרות למציאות חברתית שונה מזה הברוטאלית, שבה כל האלים גבר, מלחמת כול בכול, והחוק שולט ומשתלט.
 גם המגזר הגדול של העולים החדשים מברז"מ לשעבר, וגם מתאופיה, שאינם מכירים כלל את התשתית האידאולוגית הסוציאליסטית ההומאנית.

עלמה בתאריך 2/12/2006 5:14:47 PM
עם אני מצביעה לעבודה לראשונה לאחר
 לא הצבעתי עבור ברק, וגם כעשיו לא הייתי מצביעה עבודה אילו ברק היה בראש, וגם לו פרץ העבודה היתה שנים רבות מפלגה מסוימת, שכמעט גמרה ימינה. האמת היא שללא עליית פרץ כעשירי, קרוב לוודאי שהיא היתה נופחת נשחתה עם ארבעה מנדטים.
 אלא שפרץ הביא משהו, החזיר את העבודה להיות מפלגה אידאולוגית לראשונה לאחר מהפך 77 ניצבת היום העבודה כמפלגה אידאולוגית סוציאליסטית.
 ויש בעשירייה הפותחת שלה אנשים מצוינים שאני מאוד רוצה לראות בראש העשייה האומית בקרבם.
 באופן אישי, העבודה בראשות פרץ נראית לי התקווה היחידה. אחרת... פשוט אין שום סיבה להישאר כאן.

ד.ט בתאריך 2/12/2006 6:24:39 PM
ללא נושא
 יואב, אם בתחילת דברך התכוונת לעבדי הרשויות, הרי פרץ לא יכל להשתייך את המשק בעיניים לפני שחלפה תקופה מסוימת. אחרת למאבקו - לפחות למטרות המאבק - לא היתה אהדה ציבורית מנימוגית שבעליה אין לו סיכוי להשיג דבר.

אסי [אתנן] בתאריך 2/12/2006 9:48:56 PM
ללא נושא
 גם אני לעבודה, בפעם הראשונה אחרי רבין, ובאווה, בפעם הראשונה יש לי אפשרות להצביע בעד הנחשאים שנראים בעיני החשובים ביותר לדיון. נושאי הצדק, נושאי החברה, נושאי התורה האזרחית שלנו שמתפוררת מול עינינו. אם ננשך לאפשר המנגעת מדיון בנושאים החשובים ביותר לנו-נושאי הפנים, שנתפזר כולנו בחרס החברה הישראלית מישודתיה.

אחד הבלוגרים, אורי קציר, (www.aplaton.co.il) מיפה את העדפות הבלוגרים, וגילה כי בקרבם השיגה מפלגת העבודה ניצחון סוחף, בעיקר בגלל המצע החברתי.

ניהול אתר אישי מאפשר
לפוליטיקאי לדווח לבוחריו
על הישגיו ועל דעותיו באשר
לאירועים אקטואליים,
תוך עקיפה של מסגרת
התקשורת (הנוטה להתמקד
לעתים בשערוריות
ובהתבטאויות בוטות).

הצהרות אלו מעודדות את
כל מי שמאמינים ברצון של
הפוליטיקאים להקשיב לקול
המצביעים, אך כוונתנו היא
לבחון בעיקר את מעשיהם
של חברי הכנסת ולא את
הדיבורים.

היוזמות שכבר פועלות בהצלחה מעבר לים
תגענה בקרוב גם לכאן. ניצן ראשון הוא האתר
'עבודה שחורה', www.blacklabor.com (גילוי
נאות: אני אחד הכותבים באתר), שמטרתו היא
קיום שיחה ישירה, ביקורתית ומתמשכת, בין
בוחרי מפלגת העבודה והנבחרים (ראו עמ' 12
- העכביש). שיחה זו היא תנאי הכרחי לקיום
הבטחות של מנהיגים פוליטיים ולשיקום האמון
של המצביעים במפלגה ובמשטר הדמוקרטי בכלל.
באתר מתפרסמים מכתבים שנשלחו מבלוגרים
וגולשים לחברי כנסת ממפלגת העבודה, וכן
תגובות שלהם. עד עתה הגיבו כמעט מחצית
מחברי הכנסת. לאחרונה נשמעו כמה הצהרות
של פוליטיקאים שהזכירו מאוד תכני מכתבים
שנשלחו אליהם ב'עבודה שחורה'. הצהרות
אלו מעודדות את כל מי שמאמינים ברצון של
הפוליטיקאים להקשיב לקול המצביעים, אך
כוונתנו היא לבחון בעיקר את מעשיהם של
חברי הכנסת ולא את הדיבורים. פעילות נוספת
הראויה לציון היא הבלוג 'משמר הכנסת' העוקב
אחר החוקים שעולים באתר הכנסת.

אז מה הלאה?

בעשור האחרון חלה נסיגה מדאיגה בעניין של
הציבור הישראלי בפוליטיקה ובאקטואליה. שנים
של טרור מתמשך מזה והתמוטטות הביטחון
הכלכלי מזה יצרו שכבה גדולה של אזרחים
מיאשים, ציניים ומאוכזבים, שחלק גדול מהם
אפילו אינו טורח להצביע. תהליך זה הוא רע
לדמוקרטיה ומחזק את השחיתות בשלטון.
התופעות שהתרחשו במערכת הבחירות ברשת
ונסקרו כאן מדגימות את הפוטנציאל האדיר
של האינטרנט לחדש את הקשר הדו-צדדי
בין האזרח ובין הפוליטיקאי, ולעורר מחדש
את אמון הציבור בנבחרי, את האכפתיות
ואת התקווה.

לכתבה זו התפרסמו 434 תגובות.

תגובות

12. קדימה יורדת - חץ עולה (לת)
יאיר, תל אביב (27.03.06)
13. סקרים עלובים... העבודה ינצח בסוף (לת)
ציפי פיפי, האג (27.03.06)
14. עלה ירוק תעבור את אחוז החסימה (לת)
(27.03.06)
15. סוקרים הזויים, יערבו לחיככם הכובעים! (לת)
בארוחת הבוקר, מחרתיים... (27.03.06)
16. כולם להצביע ליכוד - כי בית יש רק אחד
עימרי (27.03.06)
17. ראש הממשלה הבא ב"ה - רק ביבי. נקודה.
משה, כתום (27.03.06)
18. רק גמלאים
צעיר (27.03.06)
19. רק הליכוד מחל - ציטוטים
רק לא קדימה (27.03.06)
20. מי שחושב שהיה טוב כשאלמרט עמד בראש י-ם שיצבע קדימה (לת)
(27.03.06)

21. "קדימה" תמשיך לאבד נובה עד 30 מנדטים ואף פחות

אל ההמונים וכל זה בעלויות אפסיות. עדכון
אתר, ניהול פורום, או הפעלת בלוגים הם זולים
ופשוטים יותר מקיום כנסי פעילים והפגנות,
או הוצאה לאור של עיתון מפלגה. האינטרנט
הוא הדרך של מפלגות השלד לחזור להפוך
למפלגות המון, להתחבר לציבורי המצביעים,
ולייסד בסיס לתרבות פוליטית חדשה.

אז איך עושים את זה?

פעילות מתמשכת ושדרוג של אתרי המפלגות
הרשמיים - על המפלגות להמשיך לקיים קשר
עם הבוחרים גם אחרי סיום מערכת הבחירות.
המשך עדכון האתרים הוא צעד בסיסי ומתבקש.
בנוסף, מתן אפשרות תגובה יחזק את הקשר
בין הציבור לנבחרי. בכיר במפלגה יכול
לכתוב מאמר ולקבל תגובות. אפשרות אחרת
היא קריאה של המפלגה לגולשים להביע דעה
בנושא מסוים. כדי למנוע ביקורת לא עניינית,
תגובות זדוניות וכן פעילות עוינת של תומכי
המפלגה היריבה, אפשר לפתוח את התגובות
רק לחברי המפלגה. זה יכול להיות מאוד מעניין
ומלמד לפוליטיקאים.

ניהול בלוגים של פוליטיקאים בתוך האתר האישי
שלהם - ניהול אתר אישי מאפשר לפוליטיקאי
לדווח לבוחריו על הישגיו ועל דעותיו באשר
לאירועים אקטואליים, תוך עקיפה של מסגרת
התקשורת (הנוטה להתמקד לעתים בשערוריות
ובהתבטאויות בוטות). דוגמה מצוינת לכך היא
אתר הבית של ח"כ אפרים סנה. אבל אפשר יותר
- בלוג אישי הוא דרך מצוינת להגיע לקהל, לשמוע
אותו, לקרב אותו ולהשפיע עליו. הפוליטיקאי
נראה יותר אנושי בבלוג מאשר בתקשורת. הפורמט
האינטראקטיבי מאפשר להגיע לקהל מצביעים
גדול יותר, ולעסוק בנושאים שאינם זוכים לחשיפה
תקשורתית מספקת. לחבר כנסת שרוצה חשיפה
והכרה, מומלץ מאוד לפתוח בלוג.

איחוד כוחות של גולשים חברי מפלגה ליצירת
כוח פוליטי - בארצות הברית, שהיא לא
יותר 'אינטרנטית' מאיתנו, האינטרנט הפך
לכלי מרכזי וחיוני להתארגנות עצמאית של
גולשים שחפצים בהשפעה על המערכת
הפוליטית. אתר moveon.org מרכז את כל
הפעילות של התנועה להדחת הנשיא בוש.
אתר democraticunderground.com הוא אתר
עצמאי של תומכי המפלגה הדמוקרטית. באתר
הזה מתפרסמים מאמרים של כ-20 כותבים, וכן
מתקיים בו פורום של הגולשים. כמה כותבים
שהצטיינו באתר אף אזרו אומץ לרוץ בבחירות,
וכעת יש לאתר ייצוג בבית הנבחרים.

יוחאי עילם הוא
מתכנת, בלוגר
ופעיל פוליטי.

 yohuy@yahoo.com